

AİLE, ÇALIŞMA ve SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI BÜTÇESİ'NDE ÇALIŞANA KÖLELİK, VATANDAŞA İKTİDARA BAĞIMLILIK VAR...

Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bütçesi dün itibari ile (8 Kasım 2018) Meclis Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmeye başlandı. Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) olarak görüşülmekte olan bütçeye dair görüşlerimizi sağlık ve sosyal hizmet emekçileri ve kamuoyu ile paylaşmayı borç biliyoruz.

Öncelikle, 2019 Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bütçesi sosyal hizmet emekçilerini, sosyal hizmete, ihtiyaç duyan kesimleri, kadınları, çocukları, yaşlıları, engellileri, ayrımcılığa uğrayan tüm kesimleri, sosyal yardım ihtiyacı içinde olanları doğrudan ilgilendiriyor. Bakanlığın bütünü düşünüldüğünde ise tüm emekçilerin sorunlarını çözmekle yükümlü olduğu için bütün çalışanları ilgilendiriyor. Ancak ne bütçenin oluşumunda, ne görüşülmesi aşamasında bu kesimler ve örgütleri hiçbir sürece dahil edilmemektedir. Bu da Bütçe yapım, uygulama ve denetlenmesine katılımı ifade eden bütçe hakkının yok sayılması anlamına gelmektedir.

Bilindiği üzere iki Bakanlık birleşmiştir. Yeni Bakanlığın bütçe teklifi, iki bakanlığın bir önceki yılki bütçe toplamının biraz üzerindedir; dikkat çekici, bir artış söz konusu değildir.

Sendikamızın Bakanlıkların birleşmesine dair görüşü ve endişelerinde ne kadar haklı olduğu aslında daha bu bütçe hazırlıkları aşamasında ortaya çıkmıştır. Daha etkili kadın politikaları ve uygulamaları için ayrı bir Kadın Bakanlığı, daha etkili çocuk politikaları ve uygulamaları için ayrı bir Çocuk Bakanlığı kurulması, dolayısıyla bunların her birinin kendi alanı için özel detaylandırılmış ve ihtiyacı karşılayacak bütçesi olması gerekirken mevcut Bakanlığın bir de sorumluluk alanı çok geniş ve farklı yeni bir Bakanlıkla birleştirilmesini eleştirmiştik. Bunun kadın ve çocuk politikaları ve sosyal hizmetleri daha da görünmez ve etkisiz kılacağı endişelerimizi paylamıştık. Bütçe planları ve bütçe kalemleri, söylediğimiz ihtiyacın ne kadar elzem ve acil olduğunu bir kez daha gösterdi.

BAKANLIĞIN VAAT ETTİĞİ YENİ BİRŞEY YOK

Yıllara göre ASPB'ye ayrılan bütçe miktarları ve 2019 yılında yeni bakanlığa ayrılan miktar şöyledir:

2015: 18.249.634.000 TL
2016: 24.799.651.000 TL
2017: 24.303.358.000 TL
2018: 26.690.506.000 TL
2019: 103.091.801.000 TL

Yıllar içerisinde bütçe miktarı rakamsal olarak artıyor görünse de, bu yanıltıcıdır, çünkü bütçe içerisindeki oran azalmaktadır. 2017 yılı merkezi yönetim bütçesi içinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın payı %4'tü. 2018 yılında bu oran daha da azalarak %3,5 olmuş, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına 2018 yılı için 26 milyar 690 milyon 506 bin TL ayrılmıştır. Yeni bakanlık birleşmesi ile de belirleyici bir bütçe artışı olmadığına göre oranda da bir değişiklik yoktur. Bu ise, Bakanlığın hizmet verdiği kesimlere ve ihtiyaçlarına yönelik yeni bir hizmet ilerlemesi vadinin ya da planının olmadığına teyidi anlamına gelmektedir. Çok ciddi problemleri ve ihtiyacı olan kesimlere yönelik hizmetlerin eski "rutin" inde gideceği anlaşılmaktadır.

SOSYAL YARDIMLAR YİNE EN BÜYÜK KALEM

Bakanlığın bütçesinde çok önemli bir kalemi yine sosyal yardımlar oluşturmaktadır. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün bütçesi 2014 yılından itibaren yaklaşık %50 oranında artmıştır. 2019 yılı bütçe teklifinde de bu artma eğilimi devam etmektedir. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü için 21.058.796.000 TL ayrılmıştır. Söz konusu artış, AKP'nin sosyal yardım politikası ile doğrudan ilişkilidir. AKP yıllardır yoksulluğu sürdürme, yoksullaştırılan emekçileri ise iktidara bağımlı hale getirme politikasının bir aracı olarak "sosyal yardımlar"ı kullanmaktadır ve buna kuşkusuz devam edecektir. Bu artış da buna işarettir.

Ancak, bütçe rakamlarındaki artışın yanında karşı karşıya olduğumuz ekonomik kriz ve kriz karşısında izlenen politikalar ve işsizlik artışı sebebiyle şimdiden daha yoksullaşan kesimleri düşündüğümüzde, yardım ihtiyacı olan kesimler de artacaktır. Bu tablo karşısında ise AKP, sosyal yardımları artırarak ilerlemeyi hedeflememektedir. Nitekim hatırlarsak Hazine ve Maliye Bakanlığının verilerine göre hane halkına yapılan karşılıksız yardımlar Ağustos ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre 1 buçuk milyar TL'den fazla azalmıştı. En yüksek kesinti de% 98'lik azalma ile yiyecek amaçlı yardımlarda, %75 'lik azalma ile sağlık yardımında olmuştu. Sosyal yardımlarla ilgili bu kriz ortamında hızlandırılacak uygulamalardan biri de, sosyal yardım - istihdam bağlantısına ilişkin uygulamalar. Haziran 2017'de yayınlanan "sosyal yardım yararlanıcılarının istihdamına ilişkin yönetmelik" ile resmi alt yapı oluşturulmuştu. "sosyal yardım- istihdam" bağlantısı sosyal yardım alanların istihdama katılmalarının sağlanarak kendilerine yeter hale gelmeleri akla gelse de; mevcut plan böyle değil: sosyal yardım ile bağımlı hale getirilen insanlar, şimdi yardımı keserim sopası kullanılarak en kötü, en güvencesiz, en düşük ücretli işlerde çalışmaya mahkûm etmek isteniyor. Yardım alanlar İŞKUR'a kayıt olacak; İŞKUR bir iş önerdiğinde işin koşullarını uygun görmemek, kabul etmemek seçeneği yok, çünkü yönetmeliğe göre üç kez kabul etmeyince, 1 yıl boyunca yardım da kesilecek. Hem yardım miktarı azalacak; hem ucuz emek sağlanacak, çalışma koşullarına itiraz edilmesi önleneyecek, o işe mahkûm edilmiş yedek ordu gösterilerek o işin çalışma koşullarını değiştirmek isteyenler tehdit edilecek.

KADINLARA BÜTÇE KADIN İÇİN DEĞİL AİLE İÇİN

Uzun süredir Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü etkisiz hale getirilmiştir. Bütçe uygulamaları da bu etkisizleştirme politikaları ile uyumlu olmuştur. Bakanlığın son açıklanan 2016 faaliyet raporuna göre (sonraki yıllar açıklanmadı) bütçesinin yalnızca 9.501.000 TL'si Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne harcanmış. Kadının Statüsü

Genel Müdürlüğü'nün bütçesi 2014'ten bu yana giderek azalıyor. Bu gidişi değiştirecek bir bütçe planı 2019 bütçesinde de yoktur.

Kadına yönelik şiddet ve cinayetler yakıcılığını devam ettirmekte; bakanlık politikalarının bu konudaki yetersizliği ise açık şekilde devam etmektedir. 2019 Bütçe planı da bu politikaların iyileştirileceğine yönelik bir verisunmamaktadır. Şiddet önleme mekanizmalarının geliştirilmesi Şiddetle mücadele ulusal eylem planı içinde ele alınmaktadır, ancak 2019 bütçesinde bu konuda bir çalışmaya ya da plana yer verilmemiştir.

Bakanlığın kendi verilerine göre kadın sığınaklarına 2014 yılında 42.119.500.00 TL, 2015 yılında 59.052.000.00 TL, 2016 yılında 72.826.000.00, 2017 yılında 87.063.011,25 TL, 2018 yılında 102.601.000.00 TL ayrılmıştır. 2019 yılı bütçesinde ise 209 milyon TL ödenek ayrılmıştır. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin giderleri için 2019 yılında yaklaşık 93,5 milyon TL ödenek ayrılmıştır.

2012 yılından itibaren eşi vefat etmiş kadınlar için düzenli nakdi sosyal yardım programı uygulanmaktadır. Bu kapsamda aylık 275 TL olmak üzere 2 aylık periyotlarla 550 TL düzenli nakdi yardım verilmektedir. Binali Yıldırım'ın geçtiğimiz günlerde "evlenmek isteyen yaşlı adamların "para veriyorsunuz evlenemiyoruz" diye şikâyet ediyorlar, sosyal devletin ölçüsünü yerinde tutmakta fayda var" diyerek yaptığı açıklama bu yardıma göz dikildiğini sinyali idi. Kadınlar hem yardımları kesmenin aracına dönüştürülecek, hem muhafazakâr politikalar gereği evlenmeye zorlanacak, kendi yaşamlarını sürdürmeleri engellenecek.

Kadınlara yönelik hizmetlere ayrılan bütçe Kadınların sosyal, siyasal ve ekonomik alanda karşılaştıkları ayrımcılığı gidermekten uzak olan kadının aile içinde daha fazla konumlandırılması hedeflenen faaliyetler için ayrılmaktadır. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ayrılan bütçe 12.925.00TL'dir. ATHGM, Türkiye'de nüfus ve aile yapısının planlamasında rol oynamaktadır. Eğitim, danışmanlık hizmetleri ile sosyal yardımlardır: evlilik öncesi eğitim programı, aile eğitim programı, aile ve boşanma süreci danışmanlığı, aile ve sosyal destek programı, sosyal hizmet merkezleri, aile destek merkezleri, çeyiz hesabı, konut hesabı vb. gibi faaliyetlerdir.

Ayrıca 2019 yılı içinde Genel Müdürlük boşanma nedenleri konulu bir araştırma yapmayı da hedeflemektedir. Kadınların yığınla can yakıcı sorunu hakkında herhangi bir araştırma planı yokken, kadınları güçlendirmenin değil yeniden aile içinde tutmak ve kadınların haklarını gasp etmeye zemin oluşturacak araştırmalar planlanmaktadır. Benzeri araştırmalardan hep kadınların haklarını budama planı çıkartılmıştır.

BÜTÇEDE ÇOCUĞA YER YOK

Bugün çocuklar ihmal istismar başta olmak üzere çok ciddi sorunlarla ve hak ihlalleriyle karşı karşıyadır. Bakanlığın temel sorumluluğunda olan Çocuk Koruma Politikalarının son derece yetersiz olduğu, çocukları korumaktan ve şiddete uğramalarını önlemekten uzak olduğu ortada. Nasıl bir tablo içerisinde olduğumuz, geçtiğimiz günlerde ortaya çıkan ve Sendikamız tarafından da gündeme getirilen Sağlık bakanlığının denetim raporundaki verilerle ortaya konuluyor: bir yılda sadece bir hastaneye 1260 gebe çocuk geliyor. Bu çocukların korunamadığı ve gebe kaldıkları bir ortamda acil daha kapsamlı planlara ihtiyaç varken, Hali hazırda bakanlığın genel politikasında önleyici bir politika bulunmamakta ve 2019 bütçesinde

de bu konuda herhangi bir plandan bahsedilmemekte. Bütçede, çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması gerekliliğinin ifade edilmesinden öte bir şey yok.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı çocuk kuruluşlarının giderleri için 2019 yılında yaklaşık 960 milyon TL ödenek öngörülmüş, ev tipi kuruluşlarda bakım hizmetinin verildiği “Çocuk Evleri”nin giderleri için ise 427 milyon TL ödenek ayrıldığı belirtilmiştir. Bu kuruluşlara ayrılan bütçe ile birlikte buralarda verilen hizmetlerin niteliğinden protokollerle çocukların geleceğinin dini vakıf ve cemaatlere devredilmesi gibi birçok problem sürüyor.

Çocuk işçiliği de oldukça yaygın bir sorun. Türkiye’de çocuk işçi sayısı iki milyona yaklaşmış ve çalışan her 10 çocukta 8’in kayıt dışı olarak çalışmakta olmasına rağmen ve bu konu Çalışma Bakanlığı ve Aile Bakanlığının ortak gündemi olmasına rağmen 2019 Bakanlık bütçesinde çocuk işçiliğine dair hiçbir vurgu olmaması oldukça vahimdir.

ENGELLİYE BÜTÇE ÇÖZÜM İÇİN DEĞİL

Yine 2019 yılı için bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımına destek amacıyla aylık ödenen sosyal yardımlar için yaklaşık 8 milyar 536 milyon TL ödenek öngörülmüştür. Evde bakımı sağlanamayan bakıma ihtiyacı olan engellilerin özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti verilmesi karşılığında 2019 yılında söz konusu ödeme için 588 milyon TL ödenek ayrıldığı belirtilmektedir.

Bütçede engellilere ayrılan bütçe ve yardım yapılan engelli sayısı artmasına rağmen, bu bütçe engelliği önlemek ve engelli bireylerin sorunlarını çözmek için değil, sosyal yardım olarak dağıtılmasına harcanmaktadır. Engelli bireylerin %80’inden fazlası işgücüne katılamamakta ve binlerce engelli birey istihdam edilmeyi beklerken 13 bin 441 boş memur engelli kadrosu bulunmaktadır.

TALEPLERİMİZ

- Bütçe halkın ve emekçilerin örgütleri aracılığı ile katılımı ile yapılmalıdır.
- Ayrı bir Kadın Bakanlığı ve Çocuk Bakanlığı kurulmalı; ayrı ve ihtiyacı karşılayacak bütçeleri olmalıdır. Sosyal hizmet alanlarındaki politikalar sorunları önlemeye odaklı, iktidarın siyasi ihtiyaçlarından arındırılmış, kapsamlı politikalar olmalıdır. Bu alanda yapılacak planlarda ekonomik tasarruf ya da kesinti düşünülmemeli, ihtiyaç neyse gerekli bütçe ayrılmalıdır.
- Sosyal yardımlarda bir bağımlılık ilişkisi yaratma ve rant-siyasi çıkar hedefi kaldırılmalıdır. Yardım alanların yardım kesilme tehdidi ile düşük maliyetli çalıştırılmalarına neden olacak uygulamalardan vazgeçilmelidir.

Bütçe görüşmelerini dikkatle takip etmeye ve sözümüzü söylemeye devam edeceğiz. 09.11.2018

MERKEZ YÖNETİM KURULU